

РОЗДІЛ 7. ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ

ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ДИСТАНЦІЙНОМУ РЕЖИМІ: ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТА ТРАДИЦІЙНИХ ПІДХОДІВ

TEACHING ENGLISH IN DISTANCE MODE: USING INNOVATIVE AND TRADITIONAL APPROACHES

Стаття присвячена вдосконаленню мовних навичок студентів, а також розвитку соціокультурних і комунікативних компетенцій студентів інженерних спеціальностей в дистанційному режимі. Уміння спілкуватися з діловими партнерами за кордоном і вести переговори без послуг перекладача виходить на перший план у вивченні іноземних мов. У статті окреслено аудиторну діяльність, запропоновано шляхи подолання труднощів при дистанційному навчанні іноземної мови студентів-техніків. Мотивація, вірність життєвим ситуаціям та особисті уподобання – це ті аспекти, які надають мові комунікативного характеру в епоху глобалізації та науково-технічного прогресу все більше людей починають вивчати англійську мову, знання якої необхідно їм для поглиблення знань у сферах науки і техніки, бізнесу, освіти, соціального життя. Значна роль англійської мови, як засобу міжнаціонального спілкування для фахівців з вищою освітою. Вважають, що гарне знання іноземної мови сприятиме успіху в професійній діяльності. Говоріння, як вид мовної діяльності, базується, насамперед, на мові як засобі спілкування. Мова забезпечує спілкування між співрозмовниками, оскільки її розуміє як той, хто подає інформацію, кодуючи її в значеннях підібраних для цього слів, так і той, хто цю інформацію сприймає. Монологічне мовлення порівняно з діалогічним має велику композиційну складність, вимагає завершеності думки, суворого дотримання граматичних правил, чіткої логіки та зв'язності у вигляді того, що людина хоче сказати. Комунікативна задача мовця полягає в тому, щоб привернути увагу слухача, сприйняти його повідомлення, отримати на нього реакцію з урахуванням ситуації спілкування та особистості слухача. Отже, навчання іноземної мови передбачає також оволодіння певними техніками спілкування. **Ключові слова:** навчальна ситуація, спонтанне спілкування, іншомовна компетенція, етапи навчання.

ment of socio-cultural and communicative competences of engineering students in the distant mode. The ability to communicate with business partners abroad and to negotiate without translation services comes to the forefront of the study of foreign languages. The paper outlines the classroom activities, proposes the ways of overcoming difficulties in teaching engineering students a foreign language distantly. Motivation, true to life situations and personal preferences are the aspects which give the language a communicative character. In everyday life, a person speaks only if he has a need due to certain circumstances of reality. In the classroom, the motive does not arise by itself, and very often the language is caused by the instructions of the teacher. In the era of globalization and scientific and technological progress, more and more people are beginning to study English, knowledge of which is necessary for them to deepen their knowledge in the fields of science and technology, business, education, social life. The role of English as a means of international communication for professionals with higher education is significant. They believe that a good knowledge of a foreign language will contribute to success in their professional activities. Speaking as a type of language activity is primarily based on language as a means of communication. Language provides communication between interlocutors, because it is understood by both the one who provides the information, encoding it in the meanings of words selected for this purpose, and the one who receives this information. Monologue speech has a great compositional complexity in comparison with dialogue one, it requires completeness of thought, strict adherence to grammar rules, clear logic and coherence in the presentation of what a person wants to say. The communicative task for the speaker is to capture the listener's attention, to get his message received, to get a reaction to it, taking into consideration the situation of communication and the personality of the listener. Thus, teaching a foreign language also involves mastering of certain communication techniques. **Key words:** academic situation, spontaneous communication, a foreign language competence, teaching stages.

This paper deals with the improvement of students' language skills as well as the develop-

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/49.1.33>

Ахмад І.М.,

канд. філол. наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови
технічного спрямування № 1
Національного технічного університету
України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»

Семида О.В.,

канд. філол. наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови
технічного спрямування № 1
Національного технічного університету
України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»

Гуреева Л.В.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри англійської мови
технічного спрямування № 1
Національного технічного університету
України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»

Постановка проблеми. Мова – засіб спілкування. Навчання іноземної мовної компетенції складається з кількох компонентів, у тому числі: навчання та говоріння. Для вивчення іноземної мови є дуже важливі умови: зародження та стимулювання використання мови. В епоху глобалізації та науково-технічного прогресу все більше людей починають вивчати англійську мову, знання якої необхідно їм для поглиблення знань у сферах

науки і техніки, бізнесу, освіти, соціального життя. Значна роль англійської мови, як засобу міжнаціонального спілкування, для фахівців з вищою освітою. Вони вважають, що гарне знання іноземної мови сприятиме успіху в професійній діяльності. Уміння спілкуватися з діловими партнерами за кордоном, вести переговори самостійно, без перекладача стає актуальним при вивченні іноземної мови. З цього приводу навчання іноземної мови

передбачає формування комунікативної компетенції – уміння спілкуватися іноземною мовою, необхідного для міжкультурного співробітництва [3, с. 531]. Таким чином, одним із головних завдань викладача вищої школи є формування в учнів таких комунікативних умінь, як розуміння та використання іншомовних висловлювань відповідно до конкретної комунікативної ситуації, мовних завдань і комунікативних намірів.

Мета статті. Застосування передових методів і підходів до викладання/навчання з метою підвищення якості освіти завжди хвилювало вчених і педагогів. Світова пандемія внесла кардинальні зміни в навчальний процес в інститутах та університетах. Використання лише традиційних методів не дає змоги ефективно здійснювати навчальний процес, оскільки основним завданням викладача іноземної мови є створення комфортного середовища на уроці, яке сприятиме комунікативній та розумовій діяльності, охоплюючи професійні інтереси студентів інженерних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Перехід на дистанційне навчання змусив професорсько-викладацький склад ВНЗ, у тому числі викладачів іноземних мов, освоювати нові технології, щоб не втратити здобутки денної форми навчання та продовжувати підвищувати рівень володіння іноземною мовою студентів інженерних спеціальностей дистанційно. Пріоритетом у навчанні є формування іншомовної комунікативної компетенції, але для досягнення цієї мети стало необхідним використання нових засобів. Опанування сервісів Google виявилось справжнім викликом для вчителів іноземної мови. На вимогу часу викладання багатьох предметів було переведено на відеоконференцзв'язок. Zoom або Google Meet стали широко використовуватися [1, с. 130]. Багато вчителів почали створювати Google Classrooms, щоб надати студентам необхідні навчальні матеріали, тести, оцінити домашнє завдання та забезпечити зворотній зв'язок. Ще одним викликом, як для студентів, так і для викладачів іноземних мов, було набуття досконалих навичок користування платформою Zoom, адже студентів потрібно навчати всім видам мовної діяльності, особливо усному.

Виклад основного матеріалу дослідження. Є три основні причини, чому вчитель повинен залучати учнів до процесу мовлення на уроці. Перша причина полягає в тому, що завдання виступу є для них «репетицією», можливістю відпрацювати живі розмовні ситуації на уроці. По-друге, виконуючи ці завдання, учні намагаються використовувати всі або деякі з вивчених мовних засобів. Тут і викладачі, і студенти можуть побачити прогрес у вивченні іноземної мови. Але поряд із прогресом виникають мовні труднощі, з якими студенти стикаються під час розмови. Нарешті, чим більше у студентів буде нагода активувати різні мовні елементи, які вони

вивчили під час навчання, тим більша ймовірність, що вони навчатимуться використовувати ці елементи автоматично, а це означає, що вони зможуть легко застосовувати ці елементи, не думаючи чи вибираючи слова та фрази, вивчені під час навчання, урок у реальних життєвих ситуаціях.

Говоріння, як вид мовної діяльності, базується насамперед на мові як засобі спілкування. Мова забезпечує спілкування між співрозмовниками, оскільки її розуміє як той, хто подає інформацію, кодуючи її в значеннях підібраних для цього слів, так і той, хто цю інформацію отримує [2, с. 86]. Найпростішим видом усного мовлення є діалог. Розмовна мова характеризується скоромовками, фразами та окремими словами, якими обмінюються співрозмовники, питаннями, доповненнями, поясненнями, використанням зрозумілих лише співрозмовникам підказок, різноманітних допоміжних слів і вигуків. У діалогах комунікативні ролі змінюються по черзі, що призводить до поступового порозуміння; стає можливою координація дій і поведінки людей, які спілкуються, інакше неможливо було б досягти результатів у взаєморозумінні. Якщо ми даємо завдання підготувати діалог і розділити учнів на пари, то треба пояснити їм, що це не простий механічний поділ, вони стають партнерами і співрозмовниками. Вкрай важливо не зменшувати увагу до цього виду мовної діяльності при дистанційній роботі зі студентами. Платформа Zoom дозволяє викладачеві розділити групу на сесійні зали, де студенти можуть отримати та вдосконалити необхідні навички не гірше, ніж на уроці, оскільки викладач може формувати пари самостійно, враховуючи рівень володіння мовою студентів.

Монологічне мовлення порівняно з діалогічним має велику композиційну складність, вимагає завершеності думки, суворого дотримання граматичних правил, чіткої логіки та зв'язності у викладі того, що людина хоче сказати. Комунікативна задача мовця полягає в тому, щоб привернути увагу слухача, сприйняти його повідомлення, отримати на нього реакцію з урахуванням ситуації спілкування та особистості слухача. Отже, навчання іноземної мови передбачає також оволодіння певними техніками спілкування.

Добираючи чи розробляючи навчальні завдання для формування комунікативних умінь учнів, учителі-мовники повинні пам'ятати, що і зміст, і порядок виконання завдань мають відповідати реальним комунікативним діям. Одним із найефективніших завдань, які успішно реалізуються на заняттях з англійської мови в КПІ імені Ігоря Сікорського за навчальним планом 3-6 курсів інженерних спеціальностей, є підготовка рефератів на професійно-орієнтовані теми, створення презентацій PowerPoint, їх демонстрація та обговорення в класі. Режим відеоконференції Zoom дозволяє

викладачеві «поділитися» екраном, а студенту продемонструвати свою презентацію, супроводжуючи доповідь з увімкненою камерою, щоб продемонструвати вільне монологічне мовлення по темі. Подальше обговорення відбувається за допомогою функції «піднятої руки» студентами групи для координації обговорення. Успішне проведення щорічної Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Вагомі досягнення науки і техніки» для студентів 1-2 курсів КПІ ім. Ігоря Сікорського в режимі on-line також підтвердило можливість і необхідність застосування сервісів Zoom. Говоріння завжди вважалося одним із найпопулярніших видів мовної діяльності. Для багатьох студентів це базова навичка. Інколи надзвичайно легко залучити учнів до спілкування на уроці.

Дружня атмосфера, хороші міжособистісні стосунки, достатній рівень англійської мови мотивують і сприяють студентам охоче брати участь в дискусії, особливо я, викладач, пропонує їм цікаві теми та ефективні завдання. Однак на практиці рівень мовної підготовки може бути іншим, або завдання нецікаві та несучасні. Розмовні навички, як і будь-які інші навички, не формуються самі по собі; для їх формування необхідно використовувати спеціальні вправи і завдання, які в кінцевому підсумку покликані сформувати і відточити вміння орієнтуватися в житті.

Ми хочемо представити кілька завдань, спрямованих на розвиток і вдосконалення навичок усного мовлення. Ці вправи викликають великий інтерес у учнів. 1. Завдання уточнення необхідної інформації (заходи щодо розриву інформації) включає процес обміну інформацією. Спочатку учасники володіють лише частиною загальної інформації, а потім у результаті мовної взаємодії кожен отримує більш повний обсяг інформації. Учні працюють у парах. Наприклад, обговорюється тема «працевлаштування». Обидва студента отримують картки заявки на роботу, кожна з яких містить різну інформацію. Режим відеоконференції дозволяє вчителю виводити ці завдання на екран. Ставлячи запитання один одному, учні заповнюють свої картки. Цей матеріал змушує студентів задавати велику кількість запитань, щоб виконати своє завдання. Такі вправи заохочують спілкування, і розвивається специфічний словниковий запас на дану тему. 2. Завдання ранжування діяльності передбачає розподіл отриманої інформації за певними критеріями. Наприклад, учням пропонується список прикметників, які характеризують риси характеру людини. У групах вони мають вибрати три найважливіші (на їхню думку) прикметники, які характеризують друга, подругу, вчителя, і розташувати їх у порядку важливості. Ранжування інформації супроводжується обговоренням і подальшим обміном думками. Учні мають висловлювати незгоду, наводити аргументи та висловлювати думки. 3. Діяльність угадування

пов'язана з ідентифікацією особи, предмета чи процесу за допомогою загальних запитань, що вимагають відповідей «так» або «ні». Наприклад, студенти працюють у малих групах [4, с. 157]. Учні видають картку з ім'ям відомої людини. Решта членів групи повинні знати загадану особу.

Цей тип вправ мотивує і програмує мовну взаємодію. 4. Рольові завдання спонукають учнів до виконання різноманітних соціально-психологічних ролей, сприяють розвитку процесу спілкування [6]. 5. Завдання групової дискусії передбачають обговорення кола питань за певною темою (наприклад, «Екологічна безпека»), обмін висловлюваннями, що доповнюють і уточнюють інформацію. Учасники висловлюють свою згоду чи незгоду з обговорюваних питань [7]. Велика увага приділяється вмінням учнів: уважно слухати і розуміти співрозмовника, вступати в дискусію, ставити запитання, переключатися на новий аспект, обговорюваної проблеми, оцінювати репліки співрозмовників. 6. Проектні завдання – це «самостійно сплановані та виконані учнями роботи, у яких спілкування тісно пов'язане з інтелектуальним та емоційним контекстом інших видів діяльності».

Як приклад проектної діяльності можна запропонувати створення радіопрограми на тему «Новини». Студенти призначають редактора, який відповідає за координацію та підготовку «історій», «інтерв'ю» для випуску новин. 7. Підготовлені монологи розвивають навички монологічного мовлення на задану або вільно обрану тему. Наприклад, студенту пропонується підготувати усну доповідь про екологічний стан свого міста, культурні традиції регіону і т. д. Розробляючи такі вправи, слід пам'ятати, що вони повинні передбачати не тільки дію, але й взаємодію учнів. Для виконання всіх цих типів завдань учні та вчителі можуть ефективно використовувати функцію спільного перегляду екрана, щоб продемонструвати підготовлені фотографії, діаграми тощо, для більш цікавого представлення своїх повідомлень. Проте завжди існує проблема «мовчазного учня», який відчуває великі труднощі при виконанні завдань іноземною мовою та опирається будь-якій можливості розвинути свої комунікативні навички в класі.

Висновки і пропозиції. Проаналізувавши вітчизняну та зарубіжну методичну літературу, можна виділити в якості основних труднощів такі проблеми мотивації, як загальмованість / невпевненість (загальмованість – відсутність впевненості). На відміну від завдань з читання, письма чи аудіювання, розмовні завдання вимагають негайної реакції. Зазвичай є пауза (затримка), перш ніж учень може сказати щось іноземною мовою [7, с. 38]. Ця пауза може бути спричинена деякими факторами: занепокоєнням через те, що ви сказали щось не так, страхом втратити обличчя перед групою, соромом повернути увагу чи страхом зробити помилку.

Учні соромляться говорити іноземною мовою, бути критикованими викладачем і глузуванням одногрупників. Постійно можна почути скарги учнів на те, що вони не знають, що сказати на тему рідною мовою. У них немає інтересу (мотиву) висловлювати свої думки, ділитися своїми ідеями. Учні не володіють достатніми мовними та мовленнєвими засобами для вирішення проблеми.

Щоб усунути фактор гальмування / невизначеності, Zoom дозволяє вчителю ділити учнів на малі групи з урахуванням їх рівня. Це збільшує час усного мовлення та спілкування студентів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Курпата Н.Я. Інтернет технології у дистанційному навчанні мови. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі* : зб. матеріалів наук.-практ. конф. Харків : Вид-во ХНУ імені В. Каразіна, 2010. С. 130–137.
2. Петрук В.К. Проблеми соціалізації та індивідуалізації навчання в умовах сучасного інформаційно-освітнього середовища. *Освіта і управління*. 2011. Т. 14. № 2–3. С. 86–93.
3. Рязанцева О.В. Уміння викладача дистанційної системи освіти, необхідні для успішної комунікативної взаємодії з учасниками навчального процес. *Молодий вчений*. 2016. № 12.1 (40). С. 531–534.
4. Семида О.В. Ахмад І.М. Метафоричне зображення образу України в сучасному англomовному медійному дискурсі. *Науковий вісник Дрогобицького держ. Пед. університету ім. Івана Франка. Серія : Філологічні науки (мовознавство)* : зб. наук. праць. Дрогобич, 2020. № 14. С. 157–162.
5. Стародубцева О.Г. Типы упражнених для формирования лексических навыков устной речи в неязыковом вузе. *Науч. пед. обозрение*. 2013. Вып. 2 (2). С. 45–48.
6. Akhmad, Inna; Chmel, Viktoriia. Mixed forms of teaching English at Technical universities. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання : Збірник наукових праць* / за ред. О.В. Матвієнко. Київ, 2018. С. 5–9.
7. Saienko N.S., Semyda Ok.V., Akhmad In.M. Using Social Networks in Teaching ESP to Engineering Students. *Advanced Education, [S.l.]*. 2020. ISSN 2410-8286. Available at: <http://ae.fl.kpi.ua/article/view/198083/> P. 38–45.